અધ્યાય ૨૯

સ્વપ્નકથા-કથન

શ્રી ગણેશાય નમ: । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમ: । શ્રી ગુરુભ્યો નમ: । શ્રી કુલદેવતાયૈ નમ: । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમ: । શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમ: ।

આ અધ્યાયમાં મદ્રાસી ભજન મંડળી, તેંડુલકર (પિતા-પુત્ર), ડૉ. કેપ્ટન હાટે, વામન નાર્વેકર તથા અન્ય રસિક અજબ કથાઓ વર્ણવી છે.

૧) મદ્રાસી ભજન મંડળી : કાશી-બનારસ તીર્થની યાત્રા પર એક રામદાસી પંથની મદ્રાસી ભજન મંડળી સને ૧૯૧૮માં નીકળી હતી. તેમાં પતિ-પત્ની તથા પુત્ર-પુત્રવધૂ એમ ચાર માણસ હતાં, જેમનાં નામ નોંધાયેલાં મળતાં નથી. તેમણે કાશી જતાં માર્ગમાં સાંભળ્યું કે અહમદનગર જિલ્લામાં કોપરગાવ તાલુકામાં શિરડી ગામમાં સાઈબાબા નામે એક મોટા સંત રહે છે. તે શાંત, વૈરાગ્યવાન અને ઉદાર છે. પોતાના ભકતોને તેમજ કળા બતાવનાર કલાવંતોને નિત્ય દાનમાં સારા પૈસા વહેંચે છે. સાઈબાબા પાસે દક્ષિણાના રૂપમાં નિત્ય ઘણા પૈસા ભેગા થતા જેમાંથી ભકત કોંડાજીની પુત્રી અમાનીને એક રૂપિયો, કોઈને બે થી પાંચ રૂપિયા, જમાલીને છ રૂપિયા, અમાનીની માને દસથી વીસ રૂપિયા સુધી અને કોઈવાર પચાસ રૂપિયા સુધી તથા બીજા ભકતોને પોતાની ઇચ્છાનુસાર બાબા નિત્ય દાન આપતા હતા. આ મંડળી ભજન બહુ સારાં કરતી. તેનું સંગીત બહુ મધુર હતું પણ અંદરખાનેથી તેને પૈસાનો લોભ હતો. આમાંથી ત્રણ જણા લોભી હતા પણ મુખ્ય બાઈ જુદા સ્વભાવની હતી. બાબા પર તેને સાચાં માનપ્રેમ હતાં. એક વાર બપોરે બાબાની આરતી ચાલતી હતી ત્યારે એ બાઈની શ્રદ્ધાભકિતથી બાબાએ રાજી થઈને તેના ઇષ્ટદેવ સીતાનાથ રામરૂપે દર્શન આપ્યાં. તેને બાબા રામરૂપે દેખાતા હતા ત્યારે બીજા બધાને સાઈરૂપે નજરે પડતા હતા. ઇષ્ટદેવનાં દર્શન કરી બાઈ બહુ રાજી થઈ અને આંખમાંથી અશ્રુપ્રવાહ વહેવા લાગ્યો તથા તેને

આનંદમાં આવેલી જોઈ બધા આશ્ચર્ય પામ્યા. પણ તેનું કારણ કોઈ સમજી શક્યું નહિ. બપોરે બાઈએ પોતાને થયેલ ઇષ્ટદર્શનની તથા બાબાનું શ્રીરામરૂપે કેવું દર્શન થયેલું તેની વાત પતિને કહી બતાવી. પણ તેણે તો માન્યું કે બાઈ બહુ ભોળી હોવાથી રામદર્શનની તેની ભ્રમણા જ હોવી જોઈએ. એથી ધુત્કારીને તેણે કહ્યું, ''બધાને સાઈબાબાનાં દર્શન થતાં હતાં અને તને એકલીને રામદર્શન થાય એ સંભવિત જ નથી.'' બાઈએ આ ટીકાનો કંઈ જવાબ ન આપ્યો. તેની શાંત, નિર્લોભી, નિશ્ચલ માનસિક સ્થિતિને લીધે સુભાગ્યે આવાં દર્શન તેને ઘણીવાર થતાં હતાં.

અજબ દર્શન : એવામાં એકવાર એ બાઈના ધણીને અજબ દર્શન થયું. જાણે તે એક મોટા શહેરમાં છે અને પોલીસે તેને પકડ્યો છે તથા દોરડાથી હાથ બાંધી એક પાંજરામાં પૂર્યો છે. તેને બાંધતા હતા તેવામાં પાંજરા નજીક શાંત ઊભેલા સાઈબાબાને તેણે દેખ્યા. બાબા પાસે આવીને દર્દભર્યા અવાજે તેણે બાબાને કહ્યું, ''આપનું મોટું નામ સાંભળીને હું આપને શરણે આવ્યો છું. આપ અહીં ઊભા છો છતાં મારા પર આ વિપત્તિ કેમ આવી પડી છે ?'' બાબા બોલ્યા, ''તારે તારા કર્મનાં ફળ ભોગવવાનાં છે.'' એટલે પેલાએ કહ્યું, ''આવું સંકટ આવે તેવું કોઈ પાપ મેં કર્યું નથી.'' બાબાએ કહ્યું, ''આ જન્મમાં નહિ, તો પૂર્વજન્મમાં તેં એ પાપ કર્યું હશે.'' તેણે ઉત્તર દીધો, ''પૂર્વ જન્મની કોઈ વાતની મને ખબર જ નથી. વળી માનો કે મેં તે વખતે કોઈ પાપ કર્યું હશે તોપણ આપની હાજરીમાં એ પાપ સૂકા ઘાસની માફક બળીને નષ્ટ કેમ ન થાય?'' ત્યારે બાબાએ તેને પૂછ્યું, ''તને એવી શ્રદ્ધા છે?'' પેલાએ હા પાડી. એટલે બાબાએ તેને આંખો બંધ કરવાની આજ્ઞા આપી. આંખો બંધ કરતાં જ જાણે કોઈના નીચે પડી ગયાનો ધડાકો તેણે સાંભળ્યો. આંખો ઉઘાડતાં તેણે પોતાને છૂટો જોયો અને પેલો ધડાકો પોલીસના પકડવાનો હતો. તેને બરડામાંથી લોહી નીકળતું હતું. એથી ડરીને તે બાબા સામે જોવા લાગ્યો. એટલે બાબા બોલ્યા, ''હવે તું ઠીક સપડાયો. અમલદારો આવીને તને પકડશે.'' એથી તે કરગરવા લાગ્યો. ''આપના વિના મારું કોઈ તારણહાર નથી. ગમે તેમ કરી આપ મને બચાવો.'' પુન: બાબાએ તેને આંખો મીંચી જવા

ફરમાવ્યું. તેણે આંખો મીંચીને જેવી ઉઘાડી તેવો જ પોતે પાંજરામાંથી છૂટો થયો હતો. બાજુમાં બાબા ઊભા હતા. તેમને તે પગે પડ્યો. બાબાએ પૂછ્યું, ''તારા આ નમસ્કાર અને અગાઉના નમસ્કાર એ બેમાં શું ફેર છે? બરાબર વિચાર કરીને ઉત્તર દેજે.'' પેલાએ કહ્યું, ''તેમાં તો ઘણો ફેર છે.'' અગાઉના નમસ્કાર આપની પાસેથી ધન મેળવવા સારુ જ હતા. પણ મારા આ નમસ્કાર તો હું આપને પ્રભુ ગણીને કરું છું. અગાઉ હું એમ માનતો હતો કે આપ મુસલમાન થઈને અમને વટલાવો છો.'' વળી બાબાએ પૂછ્યું, ''મુસ્લિમ દેવ પર તને આસ્થા નથી ?'' તેણે કહ્યું, ''ના.'' બાબાએ પૂછ્યું, ''તારા ઘરમાં તેં પંજો નથી રાખ્યો ? મોહરમમાં તું તાબૂતની પૂજા નથી કરતો ? તારા કુટુંબમાં લગ્ન તથા એવા શુભ પ્રસંગે કાઠબીબી નામે મુસ્લિમ દેવીનું પૂજન-અર્ચન નથી થતું ? એ સર્વ શું છે?'' તેણે આ બધું કબૂલ કર્યું. એટલે બાબા બોલ્યા : ''આથી વધુ તારે શું જોઈએ છે?'' પછી તેના મનમાં ગુરુ રામદાસનાં દર્શનની ઇચ્છા જાગી. બાબાએ તેને પાછળ ફરી જઈને જોવાની આજ્ઞા કરી. જેવું તેણે પીઠ પાછળ જોયું તેવા જ તેણે સામે સમર્થ રામદાસને જોયા. પણ તેમના ચરણમાં તે પડવા જતો હતો ત્યાં જ રામદાસ અલોપ થયા. પછી આતુર બની તેણે બાબાને પૂછ્યું, ''આપ ખૂબ વૃદ્ધ લાગો છો. આપનું વય કેટલું હશે?'' બાબાએ કહ્યું, ''શું તું એમ કહે છે કે હું વૃદ્ધ થયો છું? મારી જોડે દોટ મૂકીને પારખું કર.'' એટલું બોલી બાબા દોડવા લાગ્યા અને તે તેની પાછળ દોડ્યો. બાબા તો દોડતા રહ્યા. તેમનાં પગલાંની ઉડતી ધૂળમાં તે દેખાતા બંધ થયા અને આ માણસ ઊંઘમાંથી જાગી ગયો.

ઊઠ્યા પછી આ સ્વપ્નદર્શન પર તે વિચાર કરવા લાગ્યો. તેનું માનસિક વલણ સાવ બદલાઈ ગયું હતું. બાબાની મહત્તા તે બરાબર સમજ્યો. તેની શંકાશીલ મનોવૃત્તિ મટી ગઈ અને અંતરમાં બાબાના ચરણની સાચી ભક્તિ ઉદય પામી. આ દર્શન તો માત્ર સ્વપ્ન જ હતું પણ તેમાં થયેલા પ્રશ્નોત્તર રસદાયક ને સૂચક હતા. બીજે દહાડે બીજા જોડે આરતી માટે તે મસીદમાં આવ્યો. ત્યારે બાબાએ તેને બે રૂપિયાની મીઠાઈ મંગાવીને પ્રસાદ આપ્યો તથા બે રૂપિયા રોકડા તેના હાથમાં મૂક્યા ને આશીર્વાદ આપી તેને થોડા દિવસ શિરડીમાં રોક્યો. છેવટે તેને આશીર્વાદ

આપતાં બાબા બોલ્યા: ''અલ્લાહ તને ઘણું આપશે. પ્રભુ તારું કલ્યાણ કરશે.'' તેને દાનમાં બહુ પૈસા તો ન મળ્યા પણ બાબાના અમૂલ્ય આશીર્વાદથી તેની સ્થિતિ બહુ સારી થઈ. એ પછી એ મંડળીને ધન પણ સારું મળ્યું અને યાત્રામાં કશી અગવડ પડી નહિ. યાત્રા પૂરી થઈ અને બાબાનાં આશીર્વચન યાદ કરતાં તેઓ ઘેર સાજાતાજા પહોંચી ગયા અને આનંદથી રહેવા લાગ્યા. બાબા ભક્તોને સુધારી સુમાર્ગે ચડાવતા અને સમાધિ પછી પણ નેક ભક્તોને સન્માર્ગે ચડાવે છે તેનું જ દૃષ્ટાંત આ કથામાં પ્રત્યક્ષ આપ્યું છે.

૨) તેંડુલકર કુટુંબ : બાંદ્રાના તેંડુલકર કુટુંબના બધા જનો બાબાના ભક્ત હતા. બાબાની લીલા તથા ૮૦૦ અભંગ અને પદવાળો એક મરાઠી ગ્રંથ ''શ્રી સાઈનાથ ભજનમાળા'' શ્રીમતી સાવિત્રીબાઈ તેંડુલકરે રચીને પ્રગટ કરેલ છે. બાબાના ભક્તોએ તે ગ્રંથ વાંચવા સરખો છે. પુત્ર તેંડુલકર દાક્તરી અભ્યાસ કરી દાક્તરની પરીક્ષામાં બેસવાનો હતો. તેણે જોશીને પૂછ્યું ત્યારે કુંડળી જોઈ તેણે કહેલું, ''આ વર્ષમાં તારા ગ્રહ બરાબર નથી. તેથી આવતી સાલ પરીક્ષામાં બેસીશ તો પાસ થઈશ.'' એથી તે નિરાશ થઈ ચિંતામગ્ન બન્યો. થોડા દહાડા પછી તેની માતાએ શિરડી જઈ બાબાનાં દર્શન કર્યા. ત્યારે બીજી વાતો સાથે પુત્રની પણ વાત કરી કે તે પરીક્ષામાં બેસવાનો છે પણ નાપાસ થવાની ચિંતાથી શોકાતુર રહે છે. ત્યારે બાબા બોલ્યા, ''તારા દીકરાને કહેજે કે મારામાં શ્રદ્ધા રાખે અને નિરાશ ન થાય એમ તેને કહેજે.'' માતાએ ઘેર જઈ પુત્રને આ સંદેશો આપ્યો. પુત્રે અભ્યાસમાં બરાબર મન પરોવ્યું અને પરીક્ષામાં બેઠો. લેખિત પરીક્ષામાં સારું કર્યું હતું. છતાં પાસ થવા પૂરતા માર્ક નહિ મળે એવું તેને લાગ્યું. તેથી મૌખિક પરીક્ષામાં બેસવું નકામું માન્યું. પણ પરીક્ષકે જ તેના એક સહાધ્યાયી મિત્ર જોડે કહેવડાવ્યું કે 'તું લેખિત પરીક્ષામાં પાસ થયો છે, માટે મૌખિક પરીક્ષામાં હાજર રહેજે.' એથી ઉત્તેજન પામી તે મૌખિક પરીક્ષામાં પણ બેઠો અને બંનેમાં પાસ થયો. આમ ગ્રહ ખરાબ હતા છતાં બાબાની કૃપાથી એ જ વર્ષે તે પાસ થયો. અહીં વાંચકોએ યાદ રાખવું કે મૂંઝવણ અને શંકા તો આપણી શ્રદ્ધા દૃઢ કરવા માટે જ હોય છે. માટે જો પૂરી શ્રદ્ધાથી બાબાને જ ચોંટી રહી પ્રયત્ન જારી રાખીએ તો છેવટ આપણી મહેનત અવશ્ય સફળ થાય છે જ.''

આ પુત્રના પિતા રઘુનાથરાવ કોઈ યુરોપિયન વ્યાપારીની પેઢીમાં નોકરી કરતા હતા. વૃદ્ધ થવાથી તે કામ બરાબર કરી શકતા નહિ. તેથી આરામ માટે રજા લીધી. છતાં તબિયત સુધરી નહિ તેથી નિવૃત્તિ લેવાનું ઠર્યું. તે વૃદ્ધ અને વિશ્વાસપાત્ર હોવાથી પેન્શન આપીને તેને છૂટા કરવાનું પેઢીના મૅનેજરે નક્કી કર્યું. પેન્શનની રકમ શું આપવી તે પ્રશ્ન હલ થયો નહોતો. તેને દોઢસો રૂપિયા પગાર મળતો હતો તેથી પોણોસો રૂપિયાનું પેન્શન મળે તેમ હતું. પણ એટલામાં કુટુંબનું પૂરું થાય તેમ નહોતું. તેથી બધાંને ચિંતા થતી હતી. પેન્શન નક્કી થવા અગાઉ પંદર દિવસ પહેલાં તેમની પત્નીને બાબા સ્વપ્નમાં દેખાયા અને કહ્યું, ''તમને પેન્શનના સો રૂપિયા મળે એવી મારી ઇચ્છા છે. એટલાથી સંતોષ થશે ?'' ત્યારે બાઈએ ઉત્તર દીધો, ''બાબા, આપ મને કેમ પૂછો છો ? આપનામાં અમને સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા છે.'' બાબાએ સ્વપ્નમાં સો રૂપિયા કહેલા, પણ તેને ખાસ કેસ તરીકે પેન્શન એકસો દસ રૂપિયાનું કરી આપવામાં આવ્યું. ભક્તો પર બાબાનો આવો અજબ પ્રેમ હતો.

૩) કૅપ્ટન હાટે : બિકાનેરના કૅપ્ટન હાટે બાબાના પરમ ભક્ત હતા. એક વાર સ્વપ્નમાં બાબાએ દર્શન દઈ તેમને કહ્યું, ''તું મને ભૂલી ગયો?'' હાટેએ તરત બાબાના ચરણ પકડી લીધા ને કહ્યું, ''બાબા, બાળક માતાને વિસરી જાય તો તેની રક્ષા કોણ કરે?'' પછી હાટે બાગમાં જઈ તાજી વાલપાપડીનું શાક ચૂંટી લાવી જેવા બાબાને દક્ષિણા સાથે કાચું સીધું દેવાની તૈયારી કરતા હતા ત્યાં જ તેની આંખ ઉઘડી ગઈ. તેથી આ સ્વપ્ન હતું એમ ખાતરી થઈ. પણ આવું સીધું બાબાને શિરડી મોકલવા તેણે નક્કી કર્યું. ગ્વાલિયર આવી એક મિત્રને ટપાલમાં બાર રૂપિયા મોકલી દસ રૂપિયા દક્ષિણાના તથા વાલપાપડીના શાક સાથેનું બે રૂપિયાનું સીધું બાબાએ અર્પણ કરવા સૂચના લખી મોકલી. મિત્રે શિરડી જઈ સૂચના પ્રમાણે બધી વસ્તુ લીધી પણ વાલપાપડી મળી નહિ. તેથી વિમાસણ થઈ. વળી વાલપાપડી મળી આવી. તેથી મિત્રે ખુશ થઈને તે લીધી અને સૂચના પ્રમાણે બાબાને સીધું તથા દક્ષિણા અર્પણ કરી. બીજે દહાડે શ્રી નીમાણકરે તે સીધાનો ભાત તથા વાલપાપડીનું શાક તૈયાર કરી નૈવેદ્ય ધરાવ્યું અને બાબાએ તે દહાડે એ શાક જ

ખાધું અને બીજી કોઈ વસ્તુ લીધી નહિ. એ જોઈ સર્વને આશ્ચર્ય થયું. મિત્ર પાસેથી આ સમાચાર લખાઈ આવ્યા ત્યારે કેપ્ટન હાટેના આનંદનો પાર રહ્યો નહિ.

સ્પર્શ વડે પાવન થયેલો રૂપિયો : એક વાર કેપ્ટન હાટેને ઇચ્છા થઈ કે બાબાના હાથના સ્પર્શ વડે પાવન થયેલો રૂપિયો મારી પૂજામાં રાખું. એવામાં શિરડી જનાર એક મિત્ર મળ્યો, જેની જોડે હાટેએ રૂપિયો શિરડી મોકલ્યો. મિત્રે શિરડી જઈ દર્શન કરી દક્ષિણા ધરી. બાબાએ તે ખિસ્સામાં મૂકી. પછી મિત્રે હાટેનો રૂપિયો બાબા પાસે ધર્યો. બાબાએ તે હાથમાં લીધો અને તેની સામું જોઈ રહ્યા. જમણા હાથે ઉછાળીને રમાડ્યો. પછી હાટેના મિત્રને કહ્યું, ''આ રૂપિયો ઉદીપ્રસાદ જોડે તેના માલિકને આપજે. તેને કહેજે કે મારે તેની પાસેથી કંઈ નથી જોઈતું. શાન્તિ ને સંતોષથી રહે એમ તેને કહેજે.'' મિત્રે ગ્વાલિયર પાછા આવી સ્પર્શ વડે પાવન થયેલો રૂપિયો હાટેને આપ્યો અને શિરડીમાં જે બનેલું તે વર્ણવી બતાવ્યું. એથી હાટે બહુ રાજી થયા. બાબા સુવિચારને સદા ઉત્તેજન દઈ મારી તીવ્ર ઉત્કંઠાને આમ ઉત્તેજન આપે છે. તેમણે મારી આશા પૂરી છે, એવું મનમાં સમજી હાટેને આનંદ થયો.

૪) વામન નાર્વેકર : હવે એક જુદી જ કથા તમે શ્રવણ કરો. વામન નાર્વેકર નામે એક ગૃહસ્થને બાબા પર ખૂબ પ્રેમ હતો. એક વાર તે એક રૂપાનો સિક્કો લઈ આવ્યા, જેની એક બાજુ રામ-લક્ષ્મણ-સીતાજીની મૂર્તિઓ છાપેલી હતી અને બીજી બાજુ બન્ને હાથ જોડી ઊભેલા મારુતિની મૂર્તિ છાપી હતી. બાબા તેને સ્પર્શ કરી પાવન કરે અને ઉદી જોડે તે સિક્કો પોતાને પાછો દે એવી આશાથી તેણે એ સિક્કો બાબા પાસે ધર્યો. બાબાએ સિક્કો લઈ ખીસામાં મૂક્યો. એટલે શામાએ વામનરાવનો ઇરાદો બાબાને કહી સંભળાવ્યો અને સિક્કો તેને પાછો આપવા વિનંતી કરી. ત્યારે વામનરાવની હાજરીમાં જ બાબાએ કહ્યું, ''શા માટે તે એને પાછો આપું? એ તો અમે પોતે જ રાખશું. તેના બદલામાં એ પચ્ચીશ રૂપિયા આપવા તૈયાર હોય તો તેને એ પાછો મળશે.'' એટલે વામનરાવે મિત્રો પાસેથી પચીશ રૂપિયા ભેગા કરી પેલો સિક્કો પાછો મેળવવા બાબાની પાસે મૂક્યો. ત્યારે વળી બાબા બોલ્યા, ''એ સિક્કાની કિંમત તો પચીશ રૂપિયાથી પણ વધારે

છે. પણ શામા, તું આ સિક્કો લે. આપણે તે મંદિરમાં જ રાખશું. તું તારા મંદિરમાં રાખી તેનું પૂજન કરજે.'' બાબાએ આમ શા માટે કહ્યું તે પૂછવાની કોઈની હિંમત ચાલી નહિ. કઈ વસ્તુ ઉત્તમ છે અગર સૌથી વધુ સુયોગ્ય શું છે તેની ખબર તો શ્રી બાબાને એકલાને જ હતી.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભકતહેમાડપંતવિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થસચ્ચરિત્રે ''સ્વપ્નકથા કથન''
નામ ઓગણત્રીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ
। શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।